

Că el la car că prindea boi,
 Că din grajd scotea vaci și
 oi,
 Hei, și ieșea sub Șatra cu
 noi,
 Că acolo-avem căsoiu',
 Hei, că tătuca cu boi ara,
 Că ș-a noști moși de oi
 căta,
 Că, când boiții hodinea,
 Și pă brăzducă rumăga,
 Hei, c-a noști moși ne
 povestea,
 Că să știți drajii moșului,
 Hei, și c-aiasta-i Șatra
 Pintii,
 C-asta-i Șatra Pintii,
 Hei, că din vârvu șetrii
 când pornea,
 Că o dat cu sabdia-n
 piatră,
 Că s-o făcut o fântâné,
 Că puteți mere de-a vede,
 Hei c-apă bună puteți bé,
 Că trec ciobanii cu
 turmele,
 Că să-și adape oile.
 Că iarbă sub coasta Șetrii,
 Hei, că sunt tiloage sunt
 preluci
 Și 'sed fetele cu junci
 Că și cu vaci și cu dițai,
 Că dioăté la păcurărei,
 Ei și măi ciobane de la oi,
 Că lasă-le și hai la noi,
 Că bună-i brânza, da-i bun
 și cașu,
 Da-i harnic și ciobănașu.
 Hei, că ori îi vânt și ori îi
 ploaie,
 Că el stă-n botă lângă
 oaie,
 Ei, să cate bine de ele,
 Că lapte și brânză să deie,

Colecția VIORICA NAGHIU

Industria casnică, textilă și portul popular în Asuaju de Sus

Folclorul din Asuaj se înscrie în cadrul folclorului din zona Codrului, zonă de mare tradiție și însemnătate etnică, având în general aceleași trăsături și caracteristici, dar comuna fiind mai izolată și mai conservatoare are unele trăsături specifice și a păstrat mai bine creația folclorică. Bogăția și diversitatea folclorului codrenesc, precum și vitalitatea de care a dat dovadă, se explică prin îndelungata lui tradiție, prin intensa viață umană ce s-a desfășurat de-a lungul istoriei pe aceste meleaguri.

În satul arhaic tradițional, dintre obiectele pentru interior și exterior un interes deosebit prezintă: *lipideauăle țesute în război, fețele de masă cu coște, ștergurile țesute în război, firoangurile, fețele de perini și de dricari, cergile țesute din lână etc.* Ca materiale pentru confecționarea lor se foloseau: cânepa, amestecul de cânepă cu bumbac, amestecul de bumbac și lână. Ștergurile cu care se împodobeau pereții caselor se caracterizau prin frumoase motive ornamentale, la ambele capete, iar pe o suprafață de 60 cm alcătuite din *vergi*, care reprezentau diferite figuri geometrice, flori, frunze, păsări etc. Culoarele de țesut erau roșu și negru folosite în alternanță. La cele două capete, femeile legau *ciucalăi*, foarte frumoși și care aveau o tehnică deosebită de legare, se legau cu degetele. Aranjarea ștergurilor pe pereți cerea multă măiestrie. În cuiele de la șterguri se puneau *blide de lut*, icoane pictate pe sticlă, mai târziu icoane din comerț sau portrete.

Cergile erau țesute din lână folosită ca bățatură iar urzeala era din fire de cânepă. Se țesau în mai multe feluri, după gustul gospodinei: albe, cu dungi late, albe și negre alternativ, sure (prin amestecul de lână albă cu cea neagră), iar mai târziu, lâna folosită la țesut cu cergi, se vopsea cu roșu.

Cu timpul, au început să țesă covoare și șterguri, dintre cele mai felurite, care nu mai păstrau în totalitate motivele tradiționale, dar erau de o mare măiestrie artistică și erau întrebuințate fire sintetice, fiind vorba de o schimbare de gust pe de o parte, iar pe de alta, de părăsirea cultivării cânepii. La noi și în zilele noastre femeile țes iarna, covoare, șterguri și cergi și mai demult, aproape nu exista casă fără război și toate celelalte unelte necesare țesutului.

Pe lângă aceste obiecte oarecum de podoabă, femeile din Asuaj mai

țeseau: *pânză* și *cioareci*. Cele mai harnice femei aveau valuri de *pânză* și *de coște*. Din pânză se făceau lipideauă, saci pentru făină, străiți albe, pentru nevoile gospodăriei, străiți pentru copii ca să meargă la școală sau la colindat, șterguri de bucătărie, fețe de masă, de perini și de dricar. În funcție de utilizarea ei pânza se punea cu diferite modele. Pe pânza pentru saci și pentru străiți se făceau vergi colorate în galben închis.

Cioarecii (pantalonii) se țeseau din lână folosită ca bătătură și din cânepă ca urzeală. Firul de lână folosit pentru cioareci era tors mai subțire, spre deosebire de cel folosit pentru gubă, unde firul de lână era gros de un deget. Atât materialul de cioareci cât și cel pentru gube era dat la piuă. Între cele două sate era o moară pe vale, care avea și piuă. Oamenii din localitate creșteau oi numai pentru nevoile gospodăriei lor, deci, în comună prelucrarea lânii n-a cunoscut o prea mare dezvoltare.

Bărbații aveau două rânduri de haine, pentru iarnă și pentru vară,

Unelte de țesut; foto: Felician Săteanu

cămeșa purtându-se tot timpul. Vara se îmbrăcau cu cămeșă, cu gaci, în cap aveau clop de paie și în picioare opinci. Cămeșa era croită bogat, cu mâneci largi, iar pe lângă gât și *pă la pumnășei*, era ciur făcut cu mâna și flori, la gât cămeșa avea *bumbi colorați*. *Gacile* (pantalonii) erau făcute din 12 lați, foarte asemănătoare cu cele ale oșenilor. Pe cap purtau clop de paie, iar cei mai tineri puneau struț, flori, pene de fazan etc. În picioare aveau opinci și erau încălțați cu *obiele*. Iarna în loc de gaci purtau cioareci care erau croiți drepți și potrivit de largi. Peste cămeșă purtau gubă, iar în picioare opinci ori *boconci* făcuți din piei de animale.

Ei, că bună-i brânza verde-
or friptă,

Că și-n tocană și-n plăcintă,
Ei, că, cân' o mânânci ești
hrănită.

*De la Butcure Anica, 80 ani,
Cupșeni, 2010*

54

Săracii bunicii mei

Hei, că săracii bunicii mei,
Că și noaptea gândesc la ei,
Hei, că cum și-or trăit de cu
greu,

Că mereu cu caru-n pădure,
Hei, că cu sirisău,
cu săcure,

Că ei atunci n-o avut
drujbe,

Hei, că nici să tragă cu
tractoru',

Că nu le-o fo' traiu' ișoru.

Hei, că și dac-acasă vineu,

Că bugăt ce mânca n-aveu,

Hei, că până mereu și-ș
râșneu,

Că și tocănuță-și făceu,

Hei, că și-o mâncau cu ce
aveu,

Că n-o fo' ca și-amu lumea

Hei, că moară la tăta casa,

Că și pâine pă tăta masa,

Hei, că era o moară-n

prisacă,

Da' mai mult era tăt
străcată.

Hei, că ori apa i să găta,

Că ori moara li să străca,

Ei, că și nu puteu măcina,

Că horile le-am învățatu',

Hei, că nu pă drumuri nici
pân satu',
Că di la bunicile mele,
Hei, că, când merem la fân
cu ele,
Că ele din mânuri lucrau,
Hei că fân greblau fân
înturnau,
Că din gură hori trăgnau,
Hei, că mult horeu horea
i-asta,
Că nu le uit cât îi lumea,
Hei, că până-i omu'
tinerel,
Că ori și cui ii drag cu el,
Hei, că, cât ești tânăr poți
lucra
Că ești drag la tătă lumea
Hei, că pă când ai
îmbătrâni,
Că și nu mai poți lucrări,
Hei, că ia ié nu le trăbui
Că ia ié nu le trăbui.

*De la Butcure Anica, 80 ani,
Cupșeni, 2010*

55

Măi, bade, cu cușmă neagră

Măi, bade, cu cușmă
neagră,
Și du-mă-n lume de țî-s
dragă
Și de ț-a fi urât cu mine,
Fă-mă brâu pă lângă tine
Și de ț-a fi urât cu brâu,
Fă-mă pană de santiu.
Și de ț-a fi urât cu pană,
Fă-mă lumnină de ceară,

Hainele femeilor erau făcute cu mai multă migală și cu multe *tăr-cături*. Spăcelul era din pânză albă țesută în război. La gât era tăiat în formă de pătrat sau de triunghi și cusut cu *încrățituri*. În jurul gâtului, la pumnășei și la capăt de jur, împrejur, era ornat cu ciur făcut cu mâna, cu flori și ceva mai târziu cu ciur făcut la mașină. *Pindileul* era tot de pânză albă, cusut din brâu cu pături iar la poale era *ciur de un lat de mână*. În față, femeile purtau zadie neagră, la fel și pe cap. Fetele tinere purtau capul descoperit și aveau flori în păr. În picioare purtau opinci iar ceva mai târziu, jumătăți. În timp de iarnă, femeile purtau gubă și cojoc. Pe sub pindileu femeile mai purtau și o *cămeșă strâmtă* cusută cu ciur mai lat ori cu flori. Toate obiectele din pânză erau *durgălite* (călcate), ca să stea frumos. Nevestele tinere aveau pe cap zadie cusută cu flori iar cele bătrâne purtau zadie neagră. Fetele tinere purtau o cămașă ornată la gât, și pe la poale, dar era cusută la

Unelte de țesut; foto: Felician Săteanu

brâu și croită dintr-o singură bucată. Pentru îmbrăcămintea folosită la lucrul câmpului femeile vopseau tortul și pânza. La poale puneau boabe de grâu sau porumb, le legau și apoi le vopseau negre, cu coajă de arin. *Rotia și zadiile* astfel vopsite, aveau diferite modele.

În zilele de sărbătoare și la danț, fetele își puneau în păr flori de *roș-molin*. De o parte și de alta a capului, părul îl răsuceau și îl prindeau în cozi. Femeile măritate își făceau conci și purtau pe cap zadie.

Femeile bătrâne povesteau despre munca grea pe care trebuiau s-o desfășoare. Aproape la fiecare casă existau câte 300 de mănunchiuri de cânepă, care trebuia lucrată. În sat și chiar în zona Codrului, prelucrarea lânii nu a cunoscut o dezvoltare deosebită. La început era scărmănată cu mâna, toarsă manual iar produsele țesute erau duse la piuă. Ceva mai târziu femeile mergeau în zona Lăpușului sau a

Chioarului pentru prelucrarea lânii la *zdrevine*.

În schimb, prelucrarea cânepii pentru confecționarea textilelor a cunoscut o mare dezvoltare. Astăzi nu se mai seamănă cânepă. Cânepa trebuia semănată până la Ileana Graurilor (Constantin și Elena), că dacă nu se seamănă atunci, o mănâncă păsările. Cânepa era de două feluri, de iarnă și de vară. După cules, oamenii o încărcău pe care și o duceau la topit în Someș iar cei care aveau mai puțină, o topeau în valea din Asuaj. După topire cânepa era spălată mănușă cu mănușă, bătută de apă, până când devenea albă. După aceea, era pusă la uscat de-a lungul gardurilor. După uscare femeile o melițau, cu ajutorul melițelor. Melița era confecționată din lemn, sprijinită pe patru picioare și avea două părți legate printr-un cui de lemn. La cele două capete melița avea un braț, ca un cuțit de lemn, iar prin introducerea cânepii sub cuțitul de lemn și prin batere repetată, firele de cânepă se zdrobeau iar *pozdăriile* cădeau sub meliță. Mănușa trebuia melițată până nu mai rămânea nici o *pozderie* în ea, numai fuiorul curat. La noi, cele două cuțite de lemn se numeau *cordenci*. Mănușile de fuior obținute se periau. Peria era confecționată în formă de dreptunghi și avea cuie bătute cu vârfurile în sus (dinți metalici așezați în șiruri rărîte fixați pe un suport rigid). Mănușa de fuior era trecută de mai multe ori peste dinții de metal. Fuiorul care rămânea era cel mai bun iar resturile formau câlții, care erau folosiți pentru confecționarea dosoaielor (prosoape de bucătărie). Se melița până când ieșeau toate *pozdăriile* (resturi lemnoase).

Torsul, rășchietul și depănatul sunt operații importante, deoarece de corectitudinea executării lor depindea calitatea pânzei. Din fuioare se făceau caiere, care erau toarse cu ajutorul furcii și fusului. Furca avea talpă, pe care se ședea, iar în vârful furcii era prinsă o ață groasă cu ajutorul căreia se fixa fuiorul pe furcă.

Se torcea începând din postul Crăciunului și se continua în Cășlegi. Se torcea în toate zilele, în afară de marți seara, vineri seara, sâmbătă seara și duminica toată ziua. Femeile bătrâne spuneau că dacă torci marți seara, *vine Marț' sara la fereastă și te sparie și poți pica beteagă*. O performeră a relatat că o văzut ea pă una la care i-o sucit marți sara gura, dac-o tors.

După ce se termina torsul se făceau *jirebdiile pă rășchitor*. Acesta era făcut din lemn și lung aproximativ de un metru. După ce erau făcute *jirebdiile*, se muiau în ciubăr cu leșie ca să se albească. Tot atunci unele *jirebdii* se și vopseau în funcție de necesități. Depănatul se făcea cu ajutorul depănătorii, care avea 3 picioare, folosindu-se de obicei un fel de lemn cu trei crăci. În vârf, se puneau în cruciș două scânduri lungi, prinse cu un ic (cui). În capăt, ca să nu iasă *jirebdea*, se puneau 4 pene de lemn care erau în forma

Că lumina a lumina,
Ei, lumea te-a întreba,
Că ce lumina-i aiasta,
Asta-i lumina de său,
Și draguța din satu meu,
Asta-i lumina de ceară,
Și draguța dintr-a mé țară.

*De la Hereș Viorica, 77 ani,
Costeni, 2010*

56

Câte fete sunt fecioare

Câte fete sunt fecioare,
Facă bine nu să joare,
Că și io una m-am jurat,
Nevastă și n-am barbat,
măi,
Nevastă și n-am barbat
Măi, și io juratu' m-am
Nevastă și barbat n-am
Nevasta fără soțâie,
N-are nici o ominie, măi,
Nevasta fără bărbat, măi,
N-are ominie-n sat, măi,
N-are ominie-n sat,
Că ne dină mohorâtă,
Șî trăiește mohorâtă.

*De la Hereș Viorica, 77 ani,
Costeni, 2010*